

Toistuvaan rasitukseen liittyvät vammat EU:n jäsenvaltioissa Viraston raportin yhteenveto

'Toistuvaan rasitukseen liittyvät vammat' (RSI = Repetitive Strain Injury) on yleisesti käytetty käsite, jonka sisällöstä ei kansainvälisesti olla yksimielisiä. Käsitteellä voidaan tarkoittaa useitakin työhön liittyviä tuki- ja liikuntaelinten vammoja. Nämä vammat voivat ilmetä sekä ylä- että alaraajoissa, kuten olkapäissä, ranteissa, kyynärpäissä ja polvilla, mutta myös niska-hartiaseudussa. Niiden aiheuttajana voi olla työ, johon liittyy hankalia työskentelyasentoja ja jatkuvasti toistuvia tai nopeita liikkeitä (ks. työhön liittyviä niskan ja yläraajojen vammoja koskeva viraston raportti Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders).

Seuraavissa maakohtaisissa tiedoissa valotetaan Euroopan työturvallisuus- ja työterveysviraston uuden raportin *Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union* tuloksia. Raportti perustuu vuonna 1999 tehtyyn kyselytutkimukseen. Tutkimuksen teetti Alankomaiden sosiaali- ja työllisyysministeriö, joka tahtoi selvittää, miten eri tavalla Euroopan maissa määritellään ja mitataan RSI-vammoja sekä sitä, minkälaisia toimintalinjoja eri maiden käytössä on.

Toistuvaan rasitukseen liittyvät vammat (RSI) - Euroopan tason näkökulma

- Jäsenvaltioissa ei tälle käsitteelle ole yhteistä määritelmää, vaikka jokaisessa maassa onkin jonkinlainen terminologia, jolla kuvataan tällaisia yläraajojen vammoihin liittyviä ilmiöitä.
- Eri jäsenvaltioiden välillä on suurta vaihtelua näiden vammojen esiintyvyyttä koskevissa tiedonkeruumenetelmissä ja saatavilla olevasta tiedosta. Käytettävissä olevan rajallisenkin tiedon perusteella voidaan sanoa, että kyseessä on merkittävä riskitekijä työpaikoilla.
- Näiden vammojen yleisyys liittyy työn laatuun ja usein erityisesti naiset suorittavat työtehtäviä, jotka altistavat heitä miehiä enemmän riskeille.
- Jäsenvaltioissa ollaan tekemässä monia aloitteita, joiden tarkoituksena on näiden vammojen esiintyvyyden rajoittaminen.

Hallitusten toimintalinjat

Monilla valtioilla on oma politiikkansa ja omat menetelmänsä työperäisten RSI-vammojen ehkäisemiseksi. Aloitteet ovat muodoiltaan hyvin erilaisia ja niihin kuuluu mm:

- erityisaloille suunnatut ehkäisevät toimet,
- raportointijärjestelmien parantaminen,
- tutkimuksen ja erityiskartoitusten rahoittaminen,
- tiedotusmateriaalin, ohjeistojen yms. tuottaminen,
- terveystilanteen seuranta-käytännöt,
- vammojen vähentämiseen tähtäävien toimintasuunnitelmien laatiminen ja tavoitteiden asettaminen.

Joissakin maissa RSI-vamrojenehkäisy on osa yleistä työperäisten terveys- ja turvallisuusriskien torjuntaa ja Euroopan tason lainsäädännön soveltamista. RSI-vamvoja voidaan pitää osana sitä tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ryhmää, johon kuuluvat mm. käsin tehtäviin taakkojen siirtoihin liittyvät selkävaivat. Tämä selittää myös sitä, miksi jotkut jäsenvaltioiden toimittamista esimerkeistä liittyvät myös taakkojen käsittelyyn.

- **Itävalta:** Vuonna 1999 tehtiin selvitys työhön liittyvien selkävaivojen ja jännetuppivammojen ottamiseksi ammattitautien viralliseen luetteloon.
- **Belgia:** Asiaa selvittämään on asetettu virallinen asiantuntijaryhmä. Harkittavana on myös työnantajille ja työntekijöille tarkoitetun johdonmukaisen tiedotustoiminnan käynnistäminen.
- **Tanska:** RSI-vammojen torjunta on osa ministeriön toimintaohjelmaa, jolla tähdätään puhtaaseen työympäristöön vuoteen 2005 mennessä. Parlamentin päätöksen mukaisesti työmarkkinaosapuolet ovat laatineet toimintaohjelman, jonka tarkoituksena on ongelman pienentäminen 50%:lla.
- **Ranska:** Maan eri osissa on tehty kokeiluja raportointimenettelyjen muuttamiseksi. RSI-tapauksista raportointi kasvoi joillakin alueilla kymmenkertaiseksi ja tiedon laatu parantui huomattavasti.
- **Saksa:** Tuki- ja liikuntaelinten sairauksien torjumisessa keskitytään tutkimuspalveluksiin sekä EU:n säännösten siirtymisvaiheeseen ja soveltamiseen kansallisella tasolla.
- **Kreikka:** Toiminta liittyy tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ehkäisyä koskevan työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön soveltamiseen (direktiivit näyttöpäätetyölle asetettavista vähimmäisvaatimuksista sekä käsin tapahtuvasta taakkojen käsittelystä).
- **Irlanti:** Suunnittelee paneutuvansa asiaan myöhemmin julkaistavassa työohjelmassa.
- **Luxemburg:** Suunnittelee toteuttavansa vuonna 2000 kaksi hanketta talous- ja rakennusalalla.
- **Alankomaat:** Tavoitteena vähentää näyttöpäätettyä käyttävien työntekijöiden RSI-sairaustapauksia 10 %:lla (100 000 tapausta).
- **Espanja:** Valtakunnan tason toimintasuunnitelmaan liittyvä lainsäädännöllinen työ sekä menettelyohjeiden ja terveystilanteen seuranta-asiakirjojen julkaiseminen. Jotkut itsehallinnolliset kuntayhteisöt ovat käynnistäneet selvitystutkimuksia, joiden tavoitteena on työkäytäntöjen parantaminen erityisaloilla sekä

tähän liittyvä RSI-tapausten vähentäminen (esim. Kanarian saarten banaaninviljelijät).

- **Ruotsi:** Työhön liittyvät tuki- ja liikuntaelinten sairaudet ovat yksi erityishuomion kohteena oleva ala kansallisen työturvallisuus ja työterveyshallituksen kolmivuotisessa toimintasuunnitelmassa. Aloitteita tuki- ja liikuntaelinten sairauksia koskevien uusien ergonomisten säännösten aikaansaamiseksi, samalla kun yksitoikkoiseen ja usein toistuvaan näppäily- ja hiirityöskentelyyn on kiinnitetty erityishuomiota äskettäin suoritetussa näyttöpäätetyötä koskevien määräysten tarkistuksessa.
- **Yhdistynyt kuningaskunta:** Kysymys on todettu vakavaksi ongelmaksi ja tilanteen korjaamiseksi on ryhdytty toimiin voimassa olevan lainsäädännön puitteissa.

RSI-sairaustapausten vähentämisen tavoitteet

Joissakin jäsenvaltioissa on alettu asettaa tavoitteita RSI-sairaustapausten määrälliseksi rajoittamiseksi. Tanskassa käynnistetyn työmarkkinaosapuolten yhteisen toimintaohjelman tavoitteena on toistotyön määrän puolittaminen. Ruotsissa on asetettu erityistavoitteeksi vähentää 25 %:lla päivittäistä naisten suorittamien 15 kg:n taakkojen nostamista. Alankomaissa pyritään vähentämään näyttöpäätetyöhön liittyvien RSI-sairaustapausten määrää 10 %:lla neljän seuraavan vuoden aikana.

RSI-kysymyksiin liittyvät tiedotuskampanjat

Selvityksessä löydettiin useita esimerkkejä RSI-tapausten ehkäisemiseen liittyvistä kampanjoista. Jotkut kampanjat ovat keskushallinnon aloitteita, joita toteutetaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa. Kampanjoita järjestävät myös muut organisaatiot kuten ammattijärjestöt yksinään. Kampanjoihin saattaa kuulua tiedotusmateriaalin tuottaminen, seminaarien järjestäminen, työterveystarkastusten ja teemaviikkojen järjestäminen. Toimenpiteet voidaan suunnata erityisalueille tai tiettyihin sairauksiin tai riskeihin kuten esimerkiksi selkävaivoihin tai käsin tehtäviin taakkojen siirtoihin. Seuraavassa joitakin esimerkkejä.

- **Belgia:** Rakennusalan työturvallisuus- ja työterveysalan kansallisen toimintakomitean aikomuksena on käynnistää tiedotuskampanja RSI-sairauksista rakennusalan työntekijöiden keskuudessa.
- **Tanska:** Työmarkkinaosapuoleet ovat antaneet RSI-sairauksia koskevaa alakohtaista ohjeistoa. Tanskan työympäristövirasto on lisäksi lähettänyt tiedotusmateriaalia joillekin erityisalueille osana RSI-sairauksien rajoittamiseen liittyvää toimintaansa. Tiedotuskokouksia on järjestetty keskustasalla, työympäristöasiiantuntijoiden kanssa ja paikallisella tasolla sekä työntekijöille, jotka työskentelevät RSI-sairauksista kärsivillä aloilla.
- **Luxemburg:** Vuonna 1999 järjestettiin maanlaajuinen tietoisuuskampanja.
- **Alankomaat:** Alankomaiden hallitus käynnisti vuonna 1999 näyttöpäätetyöntekijöille ja heidän työnantajilleen suunnatun tiedotuskampanjan. Kaikille yrityksille, joissa on yli 20 työntekijää, jaettiin CD-ROM-levyke ja esite näyttöpäätteellä työskentelevien työntekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi RSI-vaaroista sekä tarjolla olevista tehokkaista ehkäisykeinoista.
- **Portugali:** On käynnistetty työntekijöille ja työnantajille suunnattuja tietoisuuskampanjoita.
- **Espanja:** Espanjassa on tuotettu tiedotusesitteitä erityiskysymyksistä kuten taakkojen käsittelystä, työasennoista, rannekanava-oireyhtymästä ja näyttöpäätteistä.

RSI-sairauksia koskevat yhteistyöaloitteet ja vapaaehtoiset järjestelyt

On olemassa useitakin esimerkkejä yhteistyöaloitteista ja työmarkkinaosapuolten välisistä vapaaehtoisista järjestelyistä, jotka ovat useimmiten alakohtaisia ja joissa työmarkkinaosapuolet tekevät yhteistyötä kansallisen tason tai alakohtaisissa hankkeissa.

- **Belgia:** Rakennusallalla käydään asiaa koskevia neuvotteluja. Tuloksena saattaa olla työn kuormituksen rajoittamista koskeva sopimus.
- **Italia:** Julkisella terveydenhoitoalalla on allekirjoitettu puitedirektiiviin kuuluvia ehkäisyjärjestelmiä koskeva sopimus.
- **Alankomaat:** Riskialttiiden alojen työmarkkinaosapuolia kannustetaan keskustelemaan, olisiko mahdollista tehdä erityinen RSI-sairauksia koskeva vapaaehtoinen sopimus. Alankomaiden tieteellistä terveysneuvostoa on pyydetty luomaan RSI-vammojen työhön liittyviä erityisriskitekijöitä koskeva tieteellinen yhteisymmärrys.
- **Espanja:** Valtakunnan tasolla on yritetty RSI-sairauksiin liittyvien alakohtaisten (vaatetusala ja myymälöiden kassatyöntekijät) kampanjoiden avulla käynnistää työtarkastuslaitoksen ja ammattijärjestöjen yhteistyötä. Pyrkimykset eivät kuitenkaan ole johtaneet konkreettisiin saavutuksiin. Jotkut itsehallinnolliset yhteisöt ovat suunnitelleet käynnistävänsä erityisalahankkeita.
- **Ruotsi:** Kansallisen työturvallisuus- ja työterveyslaitoksen henkilöstö on työskennellyt monen vuoden ajan työmarkkinaosapuolten välisissä alakohtaisissa ryhmissä esim. hotelli- ja ravintola-alalla ja tukku- ja vähittäiskauppa-alalla. Näissä yhteistyöryhmissä käsitellään mm. työhön liittyviä tuki- ja liikuntaelinten sairauksia (mukaan lukien RSI).

Lisätietoja:

Raportti on luettavissa kokonaisuudessaan englanninkielisenä viraston web-sivustolla online-muodossa osoitteessa <http://agency.osha.eu.int/publications/reports>.

Euroopan työturvallisuus- ja työterveysvirasto julkaisee vuonna 2000 painatusmuodossa 32-sivuisen raportin Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union, (ISBN 92-828-8804-5). Raporttia voi tilata Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistosta Luxemburgista (<http://eur-op.eu.int>) tai valtuutettujen jälleenmyyjien kautta.

Saatavana on myös teos Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders, 116pp, Buckle, P., Devereux J., jonka Euroopan työturvallisuus- ja työterveysvirasto on julkaissut vuonna 1999, ISBN 92-828-8174-1, hinta 7 euroa (+ alv). Teosta saa samoista paikoista kuin sen edellä mainittua.

Tuki- ja liikuntaelinten sairauksia koskeva EU:n tiedotuskampanja

”Selän kääntäminen” työperäisille tuki- ja liikuntaelintöiden sairauksille on aiheena 15 jäsenvaltiossa lokakuussa 2000 järjestettävällä Euroopan työturvallisuus- ja työterveysviikolla. Virasto on tuottanut tiedotus- ym. materiaalia teemaviikon kannustamiseksi. Suora linkki Euroopan tason toimintaviikon tietoihin löytyy osoitteesta: <http://osha.eu.int/ew2000>.